

Wetenschap&Onderzoek

Het inspiratie-effect van duurzame sportaccommodaties

Sportaanbieders zijn hard bezig om de sportaccommodaties in Nederland richting een duurzame staat te brengen. In de huidige klimaatcrisis kunnen we alle inspanningen goed gebruiken. Als we elkaar in deze transitie dan ook nog eens weten te inspireren, komt die duurzame situatie sneller binnen bereik. Maar kunnen duurzame sportaccommodaties bezoekers inspireren om zelf een duurzame leefstijl na te streven?

DOOR CHRIS DALHUISEN EN REMCO HOEKMAN

DOET GOED VOORBEELD GOED VOLGEN? OP HET DAK VAN HET GROENHOVENBAD IN GOUDA LIGGEN ZONNEPANELEN. DE VRAAG IS OF DAT DE INWONERS VAN DE STAD HEEFT AANGEZET TOT DUURZAAMHEIDSMATREGELEN THUIS.

(Lokale) overheden helpen sportaanbieders vaak een handje om de milieubelasting van hun accommodaties te beperken. Dit gaat vaak om publieke financiële middelen. Vanwege het brede maatschappelijke bereik van de sportaccommodaties wordt daarnaast in meer of mindere mate de verwachting uitgesproken dat de bezoekers geïnspireerd kunnen raken om zelf ook stappen te zetten.

Zo heeft de Europese Commissie een subsidieregeling opgesteld die is gebaseerd op deze inspiratiewaarde. Projecten binnen de sport die aantoonbaar inspireren tot duurzaam gedrag bij sporters en andere bezoekers, zijn subsidiabel (EC, 2023).

Twee theorieën over inspiratiewaarde

In de wetenschappelijke literatuur zijn aanknopingspunten te vinden voor deze inspiratiewaarde van duurzaamheidsmaatregelen bij sportaccommodaties.

Sociale normen

Het eerste aanknopingspunt houdt verband met de invloed van sociale normen. Leden die geloven dat milieuvriendelijk gedrag normaal is op de club, hebben vaker de intentie om zich zelf ook milieuvriendelijk te gedragen in het dagelijks leven (Braksiek et al., 2021). De sociale norm gaat uit van de aanwezige personen en niet van de sportaccommodatie zelf. Het gaat dus om wat gangbaar gedrag is binnen de club en

wat gedeelde waarden zijn. Een duurzame sportaccommodatie alleen verandert de norm niet. De kritische massa van de leden moet duurzaam gedrag eerst omarmen, zodat het onderdeel gaat uitmaken van de sociale normen. De mate waarin een lid zich identificeert met de sportaanbieder en de andere leden, is dan ook van belang voor het beïnvloeden van individueel gedrag (Cialdini, 1990).

Gedragsverandering in fases

Een andere theorie die we hier kunnen toepassen, is het Transtheoretical Model of Behaviour Change van Prochaska et al. (1979). Hierin verloopt gedragsverandering in vijf fases. Normaal gesproken gaan mensen steeds één fase vooruit, maar het is ook mogelijk om één of meerdere fases vooruit of achteruit te gaan. De vijf fases van gedragsverandering zijn:

1. negeren (bewust of onbewust);
2. overwegen;
3. plannen;
4. actie;
5. onderhouden.

Meerdere onderzoekers passen dit model toe op duurzaam gedrag. Zo tonen twee studies (Mair & Laing, 2013; Tölkes & Butzmann, 2018) aan dat sommige duurzame evenementen vooral mensen met een duurzame levensstijl helpen dit gedrag te onderhouden, en er niet zozeer voor zorgen dat mensen overwegen duurzamer te leven.

Theorie toegepast op sportaccommodaties

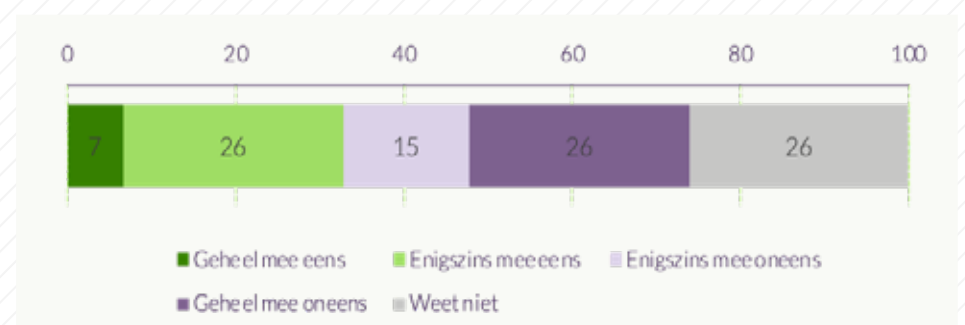
Of en in welke mate deze twee theorieën in de praktijk bij sportaccommodaties en hun bezoekers werken, bespreken we aan de hand van data uit het *Nationaal Sportonderzoek* (NSO). Daarin stelden we vragen over duurzame maatregelen van de respondent zelf en van de sportaccommodatie die ze bezoeken.

We keken daarbij naar investeringen in energiebesparende maatregelen of duurzame energieopwekking. Als de bezoeker hierin investeert, vatten we dit samen als 'duurzame investeringen'. Als de sportaccommodatie hierin heeft geïnvesteerd, vatten we dit samen als 'duurzame sportaccommodatie'.

=> *Overwegen/sociale norm*
Tussen 2016 en 2020 vroegen we bezoekers van sportaccommodaties of investeringen

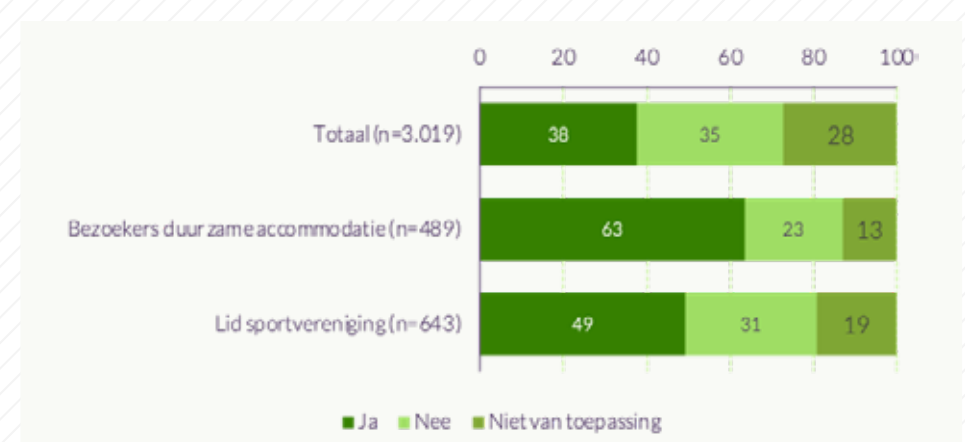
in verduurzaming op de vereniging ze aan het denken zetten om dit thuis ook te doen. Eén op de drie bezoekers geeft aan dat dit zo is (zie figuur 1).

Sportaccommodaties lijken dus een beperkte rol te hebben bij de overweging van de bezoeker om thuis te investeren in duurzame maatregelen. Om erachter te komen hoe een sportaccommodatie deze rol kan vervullen, kijken we naar een kwalitatief onderzoek van Scheller et al. (2021). Deelnemers aan dit onderzoek vertelden dat de sociale omgeving zeer belangrijk is bij de overweging voor nieuwe duurzame technologieën, zoals zonnepanelen. Allereerst laat zichtbaarheid in de buurt ze inzien dat dit mogelijk ook iets voor hen is. Een sportaccommodatie kan hieraan bijdragen. Daarnaast zorgt het vertrouwen tussen vrienden en buren ervoor dat ze verwachten dat de ander eerlijker is over de negatieve aspecten. Dan zou het dus

FIGUUR 1 BEZOEKERS VAN SPORTACCOMMODATIES OVER DE STELLING: 'DUURZAME INVESTERINGEN OP MIJN SPORTVERENIGING ZETTEN MIJ AAN HET DENKEN OM DIT THUIS OOK TE DOEN' (IN PROCENTEN, N=3.713).

Bron: NSO 2016-2020, Mulier Instituut.

FIGUUR 2 PLANNEN VOOR DUURZAME INVESTERINGEN THUIS (IN PROCENTEN).

Bron: NSO 2022-2023, Mulier Instituut.

niet zozeer de accommodatie zelf zijn die inspireert, maar meer de verbinding tussen de mensen op die accommodatie. Die kan de sociale norm beïnvloeden en anderen tot overweging aanzetten.

=> *Plannen*

In 2022 en 2023 keken we een stap verder en vroegen we respondenten naar hun eigen plannen voor duurzame investeringen en de invloed van de sportaccommodatie hierop.

Het lijkt erop dat een duurzame sportaccommodatie een effect kan hebben op de plannen van bezoekers. Bezoekers die zien dat de sportaccommodatie duurzame investeringen heeft gedaan, hebben namelijk zelf vaker plannen voor duurzame investeringen. Ook leden van sportverenigingen zijn gemiddeld iets vaker van plan om te investeren in duurzaamheid (zie figuur 2).

Maar dit verschil kunnen we niet geheel toeschrijven aan de accommodatie. Iemand die niet van plan is te investeren in duurzame energie, let hier buitenshuis waarschijnlijk ook minder op. Vermoedelijk bezoekt een deel van de respondenten

een duurzame sportaccommodatie zonder dit te weten. In de data zien we hier aanwijzingen voor. Onder leden van sportverenigingen ziet één op de drie dat de vereniging investeert in duurzame energie, terwijl de helft van de verenigingsbestuurders aangeeft hier het afgelopen jaar in te hebben geïnvesteerd (Dalhuisen & Hoekman, 2023).

Hoewel een groot deel van de leden dus niet waarneemt dat de vereniging investeert in duurzame energie, speelt de vereniging mogelijk toch een inspirerende rol. Wanneer mensen plannen maken voor energiebesparing in huis, zetten ze namelijk de kennis en expertise van mensen in hun directe omgeving in (Scheller et al., 2021). De vereniging, en dus de sportaccommodatie, fungeert mogelijk als netwerk en plek om vraag en aanbod bij elkaar te brengen.

=> *Actie*

Bezoekers van duurzame sportaccommodaties hebben thuis vaker duurzame investeringen gedaan (64%) dan de gemiddelde Nederlander (43%). Leden van sportverenigingen zitten tussen deze twee groepen in.

Om het effect van de duurzame sportaccommodatie hierbij te meten, stelden we een vervolgvraag aan de groep die aangeeft dat zowel hun sportaccommodatie als zichzelf duurzame investeringen hebben gedaan. In deze groep stelt vijftien procent dat de sportaccommodatie een grote invloed heeft gehad en ze heeft aangezet om thuis maatregelen te nemen om energie te besparen. Voor 33 procent speelde de accommodatie een beetje mee. De rest (52%) geeft aan dat de accommodatie niet of nauwelijks meespeelde of wist dit niet. In deze groep maakt het geen significant verschil of iemand lid is van een sportvereniging.

Om deze percentages iets meer in de context te plaatsen, laten we in figuur 3 zien hoe dit zich verhoudt tot de hele ondervraagde groep Nederlanders.

=> *Onderhouden*

Ook na de actiefase is het waarschijnlijk dat de sportaccommodatie een rol speelt. In de fase van onderhouden is het belangrijk dat mensen zien dat ze hierin niet alleen staan en dat de sociale norm verschuift (Mair & Laing, 2013).

De inspiratiewaarde van sportaccommodaties

Kortom: duurzame sportaccommodaties kunnen bezoekers inspireren tot duurzaam gedrag. Eén op de drie bezoekers van een duurzame sportvereniging wordt naar eigen zeggen aan het denken gezet om thuis ook duurzaamheidsmaatregelen te treffen. Bezoekers van duurzame sportaccommodaties hebben vaker plannen en ondernemen vaker acties voor energiebesparing. Van de bezoekers in de actiefase geeft vijftien procent aan dat de maat-

regelen bij de sportaccommodatie ze hiertoe hebben aangezet.

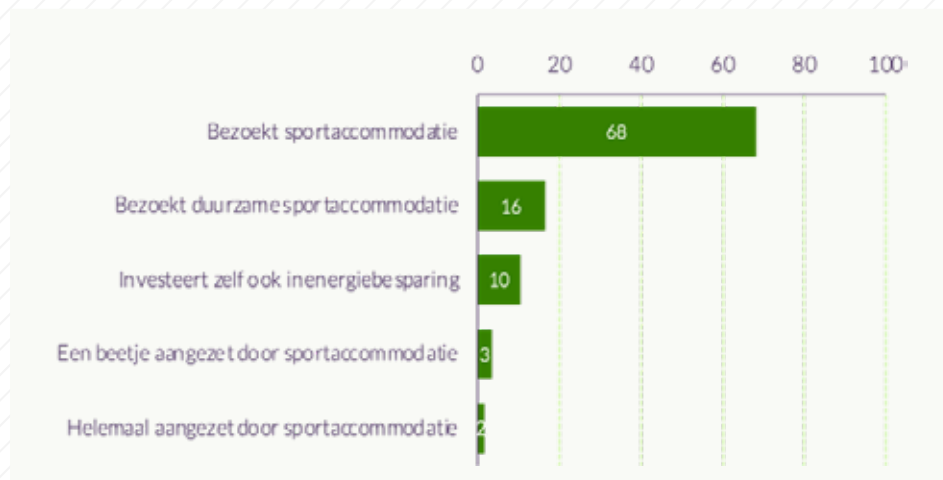
Via de literatuur krijgen we een idee van hoe sportaccommodaties milieuvriendelijk gedrag kunnen beïnvloeden. Zichtbare maatregelen maken voor bezoekers concreet wat ze kunnen doen en zorgen ervoor dat hierover een gesprek kan ontstaan. Dit kan inspireren om zelf ook tot maatregelen te komen.

Volg het goede voorbeeld

Maar leden zijn nog lang niet altijd op de hoogte van de duurzame investeringen op de sportvereniging. Om de inspiratiewaarde te vergroten is het belangrijk dat sportverenigingen en andere sportaanbieders hun duurzaamheidsinvesteringen zichtbaar maken en hierover communiceren met de gebruikers van de sportaccommodaties.

Op www.duurzamesportsector.nl zijn goede voorbeelden te vinden van verenigingen die leden meenemen in hun duurzaamheidsambities (zie onder andere het voorbeeld van SV Grol uit Groenlo). Daar kunnen meer verenigingen van profiteren. Verder kijken wij met interesse uit naar het Europese subsidieprogramma voor sportprojecten die aantoonbaar inspireren tot duurzaam gedrag bij sporters en bezoekers. De verwachting is dat deze subsidieoproep goede voorbeelden oplevert om de inspiratiewaarde van duurzaamheidsmaatregelen in de sport te vergroten, ook in Nederland.

Als zo veel mogelijk sportaanbieders die goede voorbeelden volgen, kunnen onze sportaccommodaties nog meer mensen inspireren en brengen we een duurzame situatie weer een stap dichterbij! ●

FIGUUR 3 AANDEEL NEDERLANDERS DAT (DUURZAME) SPORTACCOMMODATIES BEZOEKT, AANDEEL DAT DUURZAME INVESTERINGEN DOET EN AANDEEL DAT DAARBIJ BEÏNVLOED WORDT DOOR DE SPORTACCOMMODATIE (IN PROCENTEN, N=3.019).

Bron: NSO 2022-2023, Mulier Instituut.

Chris Dalhuisen is junior onderzoeker bij het Mulier Instituut. Remco Hoekman is directeur-bestuurder van het Mulier Instituut en bijzonder hoogleraar Sportsociologie en Sportbeleid aan de Radboud Universiteit.

In dit artikel gebruiken we data uit het *Nationaal Sportonderzoek 2016-2023* van het Mulier Instituut. De bronnen zijn op te vragen bij de auteurs via c.dalhuisen@mulierinstituut.nl.